ROČNÍK II. 1948. SEŠIT 1.

ČESKÁ MYKOLOGIE

Čtvrtletník Čsl. mykologického klubu pro šíření znalosti hub po stránce vědecké i praktické.

Rediguji:

Prof. Dr. K. CEJP,
MUDr. J. HERINK,
I. CHARVÁT,
Dr. A. PILÁT.

OBSAH:

Dr. Albert Pilát: Za zesnulým prof. Ph. Drem Karlem Kavinou 2

V. Vacek: Nově nalezené Hymenogastery v Čechách 5

J. Horák: Čirůvka topolová — Tricholoma populinum Lange 11

M. Svrček: Naše ohnivce - Sarcoscypha 15

MUDr. J. Herink: Historie průzkumu nejedovatosti muchomůrky citronové 17

MUDr. J. Kubička: Helmovka šiškomilná — Mycena strobilicola Favre et Kühner 22

Dr. A. Pilát: Sclerotium Aegerita Hoffm. a Peniophora Aegerita (Hoffm.) v. H. et L. 25

F. Šmarda: Lepiota prominens Viv. — bedla vyniklá, staronový druh naší mykologické literatury 29

Mykologické drobnosti 31

V PRAZE dne 15. února 1948.

Nákladem Čsl. mykologického klubu v Praze. - Administrace: Praha II, Krakovská [illegible]

Vytiskla knihtiskárna Otakara Stivína v Praze II, Vojtěšská ul. č. 212.

COMMONWEALTH MYCOLOGICAL INSTITUTE 9 FEB 1954

Do druhého ročníku „České Mykologie".

V prvém čísle „České Mykologie", jejíž druhý ročník počíná dnešním číslem vycházeti, vytkli jsme si za cíl ukázati v tomto časopisu pravý stav současné mykologické vědy a praktického houbařství v československé republice a pečovati o jejich rozvoj. Měli jsme v neposlední řadě na zřeteli také mezinárodní representaci naší mykologické vědy.

Přesto, že počasí v r. 1947 bylo naprosto nepříznivé růstu hub a tím i veškeré houbařské činnosti, vyvolalo vydávání „České Mykologie" příznivou odezvu v nejširších kruzích československých houbařů. Z toho můžeme plným právem souditi, že vydávání nového, opravdu odborného časopisu pro mykologii bylo potřebné a že jsme vytčené úkoly počali správně plniti. Bude proto naší snahou pokračovati na započaté cestě dále a co nejlépe. Nový ročník „České Mykologie" chceme učiniti obsahově pestřejším. V dalších číslech „České Mykologie" hodláme vyhraditi více místa článkům s obsahem, určeným praktickým houbařům. Bohužel, nemůžeme prozatím pomýšleti na zvětšení rozsahu časopisu. Myslíme však, že i takto poskytneme našim houbařům více než občasné články v přírodovědeckých časopisech se širším zaměřením.

Při své práci počítáme ovšem s podporou našich odběratelů, příznivců a zvláště úředních míst. Na tomto místě děkujeme ministerstvu školství a osvěty československé republiky za vzácné pochopení naší práce.

Redakce.

Prof. Dr. KAREL KAVINA

*(*4. - IX. - 1890 — †21. - I. - 1948)*

Dr. Albert Pilát:

Za zesnulým prof. Ph. Drem Karlem Kavinou.

V časných hodinách ranních dne 21. ledna t. r., jak jistě naši čtenáři se dozvěděli již z denního tisku, zesnul v Praze ve věku 57 let profesor techniky Ph. Dr. Karel Kavina, řádný profesor všeobecné a systematické botaniky Vysoké školy zemědělského a lesního inženýrství v Praze, — jeden z nejvýznačnějších našich botaniků a mykologů a zakládající člen našeho Čsl. mykologického klubu, podlehnuv druhému záchvatu mozkové mrtvice. Mnoho pražských členů doprovodilo ho na jeho poslední cestě v úterý, dne 27. ledna.

Zesnulý narodil se v Praze-Smíchově 4. XI. 1890, kde vystudoval také nižší gymnasium a přestoupiv později na reálku malostranskou, maturoval tamtéž v roce 1908. Na filosofické fakultě Karlovy university studoval vědy přírodní a již roku 1909 všiml si jeho neobyčejného nadání jeho učitel prof. Dr. Velenovský, na jehož návrh byl ustanoven demonstrátorem botanického ústavu a o rok později asistentem. Doktorátu dosáhl roku 1912 a v téže době složil i zkoušky pro učitelství na středních školách, — z přírodopisu pro třídy vyšší a z matematiky a fysiky pro třídy nižší. Roku 1915 habilitoval se a přednášel též přechodně na obchodní akademii v Praze, — společně s panem presidentem Drem E. Benešem. Po smrti prof. Dra L. Čelakovského ml. byl pověřen suplováním přednášek ze zemědělské botaniky na technice v Praze, kde byl roku 1919 jmenován profesorem mimořádným a roku 1923 řádným profesorem botaniky na Vysoké škole zemědělského a lesního inženýrství. Zde působil až do své smrti, — která vyrvala jej doslovně ze středu nejpilnější práce.

Již od mládí zajímal se živě o vědy přírodní a lékařství a brzo zamiloval si ze všech věd nejmilovanější botaniku, které pak zůstal po celý život věren. Byl také velkým milovníkem knih. Tyto dvě jeho lásky prolínají se organicky v celé jeho vědecké práci.

Zprvu zajímal se hlavně o systematiku mechorostů. Roku 1912 uveřejnil první svoji větší práci „České rašeliníky" a o tři léta později velice podrobnou „Monografii českých játrovek lupenitých". V téže době uveřejnil několik prací o ekologii a morfologii mechorostů a morfologii vyšších rostlin (Pedicularis 1915, Tropaeolum 1916, fazole 1916). Hlavní jeho láskou již od mládí byly však houby. Všímal si vždycky spíše morfologie a anatomie než systematiky. Také popularisaci houbařství u nás přispěl nemálo, — hlavně svým „Atlasem hub", k němuž velice pěkné tabule namaloval akad. malíř O. Zejbrlík.

Když se stal profesorem na technice věnoval hlavní svůj zájem a práci budování botanického ústavu, zprvu v Groebovce, později v nové budově techniky v Praze-Dejvicích. Nebylo tehdy žádné učebnice botaniky pro zemědělce a lesníky a proto rozhodl se vzornou učebnici napsat. Tato učebnice, kterou vydalo ministerstvo zemědělství v 6ti dílech, jest vskutku monumentální encyklopedií botanickou se speciálním zaměřením k hospodářské a lesnické praksi (Botanika zemědělská, 1921-26). Probrána jest podrobně jak botanika všeobecná, tak i speciální. Druhé vydání, počalo vycházeti v roce 1938 a poslední svazky se právě dotiskují. Další dvě knihy zaokrouhlují tuto Kavinovu učitelskou činnost: Anatomie dřeva (1931) a Botanická mikrotechnika (1932).

Milovanou mykologií obíral se Kavina hlavně ve volných chvílích, především o prázdninách. Během let nashromáždil množství poznámek doprovázených pěknými kresbami, neboť sám byl zručným kreslířem. Něco z tohoto materiálu uveřejnil, hlavní část však uschovával, protože některé rody vyšších hub chtěl zpracovati monograficky, především rody Lactarius a Inocybe. K uveřejnění těchto monografií bohužel nedošlo, neboť jeho rukopisné poznámky, které byly uloženy v botanickém ústavu techniky, Němci v době nesvobody zničili. Budova techniky totiž po uzavření českých škol byla přeměněna v kasárna SS a tak se stalo, že byly zničeny nejen všecky jeho mykologické rukopisy, ale také z největší části i zařízení, knihovna a hlavně bohatá aparatura botanického ústavu, který po dlouhou řadu let zesnulý s takovou láskou a námahou budoval. Botanický ústav techniky byl před válkou jedním z nejlepších a nejlépe vybavených našich vědeckých ústavů vůbec. Po válce počal z trosek budovati ústav znovu. Mnoho vykonal za tuto krátkou dobu, dokončiti práci však osud mu nedopřál.

Z jeho mykologických prací nejdůležitější jsou jeho studie o cystidách Hymenomycetů (1919), studie o Boletus parasiticus (1935) a o morcheloidních formách bedlovitých (1943). Svoje studie systematické uvěřejňoval postupně v časopisu Věda přírodní pod názvem „Fragmenta mycologica" (no 1—50) a porůznu i v jiných časopisech (Mykologia, Časopis Národního musea, Studia Botanica Čechoslovaca).

Spolu s † doc. Drem A. Hilitzerem redigoval Zahradnický a ovocnicko-vinařský slovník naučný a vydával exsiccátovou sbírku „Cryptogamae exsiccatae". Rovněž redigoval Naučný slovník věd přírodních. Spolu s pisatelem těchto řádků od roku 1934 redigoval obsáhlou sbírku monografií jednotlivých rodů vyšších hub evropské mykoflory, která vychází česky a francouzsky pod názvem „At-

las hub evropských" („Atlas des Champignons de l' Europe").

Prof. Kavina byl skvělým řečníkem a výtečným přednášečem. Vedle přednášek vysokoškolských přednášíval i v kursech učitelských a universitních extensích. Zesnulý byl také členem četných korporací a společností vědeckých: Král. společnosti nauk (od roku 1918), zakládajícím členem Masarykovy akademie práce (1920), Čsl. akademie zemědělské (1924), dále členem České akademie věd (1932), dopisujícím členem Académie internationale de géographie botanique (1914), České akademie technické (kde byl svého času předsedou I. odboru přírodovědecko-lékařského), Société Mycologique de France (1918), British Mycological Society (1925), Polskiego Towarzystwa Botanicznego (1932). Byl také předsedou III. odboru Čsl. Akademie zemědělské a po květnové revoluci byl zvolen presidentem celé této vrcholné vědecké společnosti našeho zemědělství. Byl také předsedou Čsl. národního výboru FAO. Po odchodu prof. J. Velenovského do Mnichovic byl zvolen předsedou Čsl. klubu mykologického, kteroužto funkci zastával až do doby nesvobody.

Osobně byl zesnulý příkladně milým a přívětivým člověkem, milujícím otcem a manželem a proto byl milován a ctěn nejen svými nejbližšími, ale i svými studenty a všemi českými botaniky, a hlavně však mykology, kteří v něm měli vždy rádce ochotného a pomocníka nezištného. Čest jeho památce!

Zesnulý uveřejnil velikou řadu vědeckých i populárních pojednání botanických, jejichž seznam jest připojen k výstižné životopisné črtě z péra prof. Dra Jar. Kliky, která byla uveřejněna u příležitosti padesátých narozenin v ročence Preslia roku 1940, na kterou odkazuji. V dalším uvedeny jsou jen Kavinovy práce mykologické:

Seznam mykologických prací prof. Dra K. Kaviny:

1911: O sklerociích, Příroda IX. — **1912:** Jedlé a jedovaté houby muchomůrky, Samostatnost. — Houby na meších, Příroda X. — **1913:** České druhy rodu Hypomyces, Příroda XI. — **1914:** Houby ve Stromovce, Příroda XII. — Pravé lanýže v Čechách, Čas. Musea král. českého. — Phycomycetes-Hemibasidii, Bayer: Botanika speciální. — **1915:** Fungi imperfecti, Lichenes, tamtéž. — **1916:** Příspěvek k poznání houbové flory brdských hřebenů, Čas. Musea král. českého. — Nebezpeční hosté američtí: Sphaerotheca mors uvae a Oidium quercinum, tamtéž. — **1917:** O českých houbách chřapáčovitých, tamtéž. — Císařka (Amanita caesarea), tamtéž. — **1918:** České muchomůrky, tamtéž. — Nový český kořenovec Rhizopogon graveolens, tamtéž. — Nový český hříbek (Boletus Boudieri), tamtéž. — **1919:** O cystidách hymenomycetů, Věstník Král. čes. spol. nauk. — O původu hub a jejich vývoji, Věda přír. I. — Houby, úvod do všeobecné mykologie, Praha. — Kritické poznámky o Boletus satanas, Čas. Musea král. českého. — Císařka a její příbuzenstvo, tamtéž. — Armillaria regalis. Hřib hnědý a jeho příbuzenstvo, tamtéž. — Zajímavý nový český Discomycet (Sepultaria arenicola Rehm), Věda přírodní II. — Nový nález rovetky cizopasné v Čechách, tamtéž. — Zoochorie u hub, tamtéž. — **1921:** Le développement du cycle de l'Endogone pisiformis. — Observations critiques sur les genres Lactarius et Inocybe, Věstník I. sjezdu čes.

botaniků, Praha. — Amanita puellaris, Čas. Musea král. českého. — Humaria Jungermanniae, Věda přírodní III. — **1924**: Sur une Gyromitre nouvelle, Acta Botanica Bohemica III. — České slizáky (Gomphidii bohemici), Mykologia I. — **1925**: Fragmenta mycologica, 1—50, Věda přírodní VII-XIII, 1925—1932. — O rozšíření výtrusů hub vřeckatých, Mykologia II. — Hřib cizopasný, Boletus parasiticus, tamtéž. — O konvergenci hub, Věda přír. — **1926**: Atlas hub (spolu s O. Zejbrlíkem). — Tricholoma Losii, une nouvelle espèce de la mycoflore de Bohême, Preslia IV. — O kotrči, Mykologia III. — Holubinky, Vesmír. — **1928**: Ejakulace askospor u Discomycetů, Věstník VI. sjezdu přírodop. v Praze, II. část. — Příspěvek k ontogenii plodnice rodu Mycena, Preslia VI. — Rovetka pýchavkovitá, Nyctalis lycoperdioides Bull. a její biologie, Mykologia V. — Ryzec šeredný a oranžový, tamtéž. — Kombuča, Věda přír. X. — **1929**: Basidie, studie morfologická, Mykologia VI. — Příspěvek k biologii a morfologii Sarcosoma globosum, tamtéž. — Ryzec vodnatý, Lactarius uvidus Fr., tamtéž. — **1931**: Zajímavý cizopasník opěnky, Mykologia VIII. — **1934**: Ontogenie a histologie rodu Amanita, Kavina-Pilát, Atlas hub evropských I. — Rod Gyrodon. Věda přírodní XV. — Obyčejné jedlé houby, Potravin. kodex, str. 161—211, Praha. — **1935**: Příspěvek k histologii a biologii Boletus parasiticus Bull., Rozpr. II. tř. Č. akad. věd. XLV, č. 23. — Contribution à l'histologie et biologie de Boletus parasiticus. Bull. Intern. de l'Acad. des Sc. de Bohême. — Evula carpatica, un champignon nouveau et admirable, Studia Bot. Čechica II. — **1943**: O morcheloidních formách bedlovitých, Rozpr. Čes. Akad. tř. II, LIII, č. 35. — **1946**: Atlas hub, Sfinx, Praha. — **1947**: Blána buněčná u hub, Česká Mykologie I.

Václav Vacek:

Nově nalezené Hymenogastery v Čechách.

(De speciebus generis Hymenogaster in Bohemia observatis.)

Při svých hrabacích výpravách za podzemními houbami (hypogeami) vyhrabal jsem 27. října 1945 v mladé smrčině(!) u Vonoklas mimo velikého množství (kolem 140 exemplářů) loupavky mřežovkovité *(Hysterangium clathroides* Vitt.) také několik exemplářů hub z rodu *Hymenogaster*, čeledi podzemníkovitých *(Hymenogastraceae)*. Rostly v nepatrné hloubce (asi 1 cm) v zemi pod pokrývkou jehličí. Nasbíral jsem jich celkem 6 exemplářů a to na třech různých místech. Vzhledem a barvou se sobě úplně podobaly (lišily se pouze velikostí), takže jsem je považoval za příslušníky téhož druhu. Avšak při mikroskopickém ohledávání doma zjistil jsem, že jsou zde zastoupeny druhy dva: jeden exemplář identifikoval jsem jako *Hymenogaster vulgaris* Tul. (hlíza obecná), ostatních 5 exemplářů jako varietu *H. sulcatus* Hesse (hlíza brázditá).

O rodu *Hymenogaster* u nás bylo až dosud známo jen velice málo. Prof. Velenovský ve svém díle „České houby" (str. 800) uvádí z Čech pouhé 3 druhy, z nichž jeden — *Hymenogaster aromaticus* Vel. — popisuje jako nový. To je počet neuvěřitelně malý, uvážíme-li, že L. Hollós[1]) u-

[1]) Dr. L. Hollós: Magyarország földalatti gombái str. 90—95.

vádí z Maďarska (resp. bývalých Uher) 7 druhů, z toho 4 druhy z území dnešního Slovenska, Hesse[2]) z Německa 28 druhů a Söhner z pouhých Bavor (podle Boh. Kliky — l. c.) dokonce 29 druhů. „V Čechách v teplých hájích okolí pražského a v Polabí jistě bude více ještě druhů, ale jest je nesnadno pod zemí hledati" — těmito slovy uzavírá prof. Velenovský poznámky k rodu *Hymenogaster*. Jeho předpověď počala se vyplňovati r. 1927, kdy Boh. Klika v článku „Hymenogaster Thwaitesii Berk et Br. v Čechách"[3]) seznámil nás s dalším českým Hymenogastrem, vyhrabaným v bukovém lese nad Kodou u Srbska a podal nám při tom pěkný přehled o znalosti rodu *Hymenogaster* u nás. Počet Hymenogasterů byl dále rozmnožen přítelem Mir. Svrčkem, který na společné exkursi u Karlštejna 20.

1—3. **Hymenogaster vulgaris** Tul. 1. Plodnice ve skutečné velikosti. — 2. Výtrusonosné komůrky gleby (zvětšeno). — 3. Výtrusy (silně zvět.). 4—7. **Hymenogaster sulcatus** Hesse. 4. Plodnice ve skutečné velikosti. 5. Část pletiva peridie. 6. — 7. Výtrusy (silně zvětš.).
a—b. **Hymenogaster luteus** Vitt. — a. Výtrusy formy **trigonospora**. — b. Výtrusy formy **typica** (silně zvětš.). — Orig. Vacek.

října 1945 vyhrabal další 2 příslušníky tohoto rodu v listnatém lese. Z nich *Hymenogaster sulcatus* Hesse (typický) mohl jsem také sám mikroskopicky ohledávati. O týden později usmála se Štěstěna také na mne! Poněvadž se jedná o nálezy významné, pokládám za vhodné sděliti zprávu o nich mykologické veřejnosti. Popisy (podle nalezených exemplářů) jsou tyto:

---

[2]) Dr. Rud. Hesse: Die Hypogaeen Deutschlands I, str. 110—133.
[3]) „Mykologia" roč. IV., str. 111.

1) *Hymenogaster vulgaris* Tul. — hlíza obecná.

Plodnice sploštile hlízovitá, 9 mm dlouhá, 7 mm široká a 5 mm vysoká s několika nepravidelnými hrbolky, důlky a brázdami, k basi trochu řasnatě stažená a s několika teničkými, k povrchu peridie přirostlými myceliovými provazci (jako tomu bývá u rodu *Rhizopogon*), bledě hnědožlutavá, na pomačkaných místech a ve stáří dosti tmavě žlutohnědá, matná, lysá (i při 40násob. zvětšení).

Peridie velice tenká (0,1—0,2 mm), neslupitelná, spletená prosenchymaticky z hnědožlutých, dosti silnostěnných, přehrádkovaných, hustě spletených hyf 3—7 μ tlustých.

Gleba masitá, dosti drobivá, zprvu nahnědle bělavá pak hnědá, s úzkými, dutými, na stěnách hymeniem povlečenými, labyrinticky vinutými komůrkami o stěnách nahnědle bělavých. Páchne stuchlinou.

Basidie 33—38/9—13 μ, obyčejně se 2, některé však také s 1 nebo i 3 výtrusy, které svými stopečkami přisedají přímo k basidii.

Výtrusy 17—29/8,5—15,5 μ, ± široce eliptičné se sotva naznačenou (asi 1 μ dlouhou) papillou na vrcholu a dvěma 2,5—3 μ dlouhými stopečkami na basi, nejprve hnědožluté, později žlutohnědé a podélně hrbolkatě žebernaté. (Rozměry výtrusů měřeny jsou včetně papilly i stopečky). Značně široký rozsah velikosti výtrusů způsoben je jejich nestejným počtem na basidii; největší jsou výtrusy, které se vyvinuly na basidii jednotlivě.

Popis tento shoduje se celkem dobře s popisem Hesseovým, rozměry výtrusů však trochu přesahují rozměry, udané Hessem (t. j. 16—21/10—14 μ). Rozměry výtrusů jsou však velice měnlivé podle toho, kolik výtrusů se na basidii vyvinulo (viz výše!) a proto nepovažuji rozdíl tento za podstatně důležitý. Ostatně již Boh. Klika ve zmíněném článku upozorňuje na nestálost znaků jak makro, — tak i mikroskopických a praví, že rod *Hymenogaster* je „křížem mykologů". Ricken[4]) udává výtrusy dokonce ještě menší (16—18/11—12 μ) a píše, že plodnice jsou útle chloupkaté. Moje plodnice byla úplně lysá, rovněž Hesse se o žádných chloupkách nezmiňuje. Údaj Rickenův spočívá patrně na omylu.

Pozoruhodné jsou u mého nálezu myceliové provazce, třeba nečetné, které se u rodu *Hymenogaster* nevyskytují a jsou jinak charakteristické pro rod *Rhizopogon* a *Melanogaster*. Se žádným z těchto rodů nemá však moje houba co činiti. Druhy rodu *Rhizopogon* liší se vesměs drobnými a bezbarvými výtrusy, druhy rodu *Melanogaster* mají sice hnědé výtrusy avšak drobnější a jiného

[4]) Ad. Ricken: Vademecum für Pilzfreunde str. 296.

tvaru, mimo to mají glebu gelatinosní, černě zbarvenou a světle žilkovanou.

Mé houbě podobný *Hymenogaster pruinatus* Hesse liší se ojíněnou, šedo— až tmavožlutou peridií a tím, že výtrusy mají na temeni špičatou bradavku.

Hymenogaster vulgaris Tul. nebyl dosud z území Čech a Moravy znám. Na Slovensku byl však již sbírán na více místech (Hollós: Magyarország földalatti gombái str. 92).

2.) *Hymenogaster sulcatus* Hesse — hlíza brázditá.

Plodnice jednotlivé nebo v malých skupinách pohromadě, hlízovité, 5—15 mm dlouhé, 4—14 mm široké a 3—10 mm vysoké s četnými, nepravidelnými hrbolky, dolíčky a brázdami, hnědavě žlutavé, pod lupou hedvábitě plstnaté, na pomačkaných místech a ve stáří žlutohnědé až dosti tmavě hnědé. Peridie tenká (asi 0,3 mm) neslupitelná.

Gleba masitá, dosti drobivá, žlutohnědá až hnědá s úzkými, labyrinticky vinutými, dutými, na stěnách hymeniem povlečenými komůrkami. Stěny komůrek stejně zbarveny, avšak bledší. Bez zápachu.

Peridie prosenchymatická z hustě spletených, hnědožlutých, dosti tlustostěnných, přehrádkovaných hyf 3—7 μ tlustých.

Basidie 30—40/13—14,5 μ.

Výtrusy 24—53/10—23 μ. na temeni se značně (9—14 μ) dlouhou, 4—6,5 μ širokou, ± zašpičatělou bradavkou, na basi se 2 stopečkami 3—5 μ dlouhými, v mládí hnědožluté a hladké, později červenohnědé a bradavčité, obyčejně s několika olej. tělísky.

Tento *Hymenogaster* souhlasí makroskopicky zcela dobře s Hesse-ovým popisem, liší se však mikroskopicky daleko většími výtrusy (Hesse udává velikost výtrusů 24—36/10—16 μ), které mimo to mají také delší a vysloveně zašpičatělou papillu. Na základě těchto rozdílů považoval jsem shora popsaný Hymenogaster za dobrou varietu *H. sulcatus* Hesse. Když jsem však 21. září a opět na to 12. října 1946 vyhrabal u Srbska (v lese listnatém) další 4 exempláře této houby, zjistil jsem u nich tak neobyčejně velikou variabilitu velikosti i tvaru výtrusů a to i na témže exemplári, že jsem byl nucen i exemplář nalezený u Vonoklas uznati za typický *H. sulcatus* Hesse. Ukázalo se také, že ani neobyčejná délka papilly výtrusů u exempláře z Vonoklas neopravňuje k nějakému ukvapenému názoru na její systematickou hodnotu, neboť jsem zjistil na exemplářích od Srbska, že papilla tato i na preparátu z téhož exempláře je někdy zcela nezřetelná, jindy naproti tomu velmi mohutně vyvinutá. Měnlivá velikost výtrusů je dána jejich nestejným počtem na basidii. Ob-

vykle jsem viděl na basidiích 2—3 výtrusy. Poněvadž však u rodu Hymenogaster vyskytují se také basidie s výtrusem pouze jediným, je nejvýš pravděpodobné, že ony mimořádně veliké výtrusy pocházejí z basidií monosporických.

Hymenogaster muticus Berk. et Br. liší se červenavou až červenohnědou glebou a mnohem menšími výtrusy (18—23/10—12 μ). *Hymenogaster calosporus* Tul. liší se výtrusy, které jsou sice skoro stejně dlouhé jako u *Hymenogaster sulcatus* Hesse, avšak mnohem užší (6—8 μ) a jsou mimo to zcela hladké, bez sculptury *Hymenogaster vulgaris* Tul. liší se menšími výtrusy a stuchlým zápachem.

9. listopadu 1946 vyhrabal jsem společně s pí. A. Doubovou v listnatém lese (duby a habry) u Zadní Kopaniny značné množství (44 exemplářů) dalšího Hymenogasteru, z území naší republiky dosud neudávaného resp. nepublikovaného, *Hymenogaster luteus* Vitt. Tím se zvyšuje počet Hymenogasterů sbíraných na území Čech a Moravy na 7 druhů, připočteme-li pak 3 další druhy, stanovené L. Hollósem[5]) na území Slovenska (*Hymenogaster citrinus* Vitt., *H. decorus* Tul., *H. tener* Berk.), je to 10 Hymenogasterů na území naší republiky. Je to sice počet stále ještě neuspokojivý srovnáme-li jej s bavorskými nálezy Söhnerovými, musíme však doufat, že dalším intensivním hledáním podaří se nám jejich počet dále rozmnožiti.

Popis podle nalezených plodnic je tento:

3.) *Hymenogaster luteus* Vitt. — hlíza žlutá.

Plodnice ± nepravidelně hlízovitá, trochu hrbolatá a pomačkaná, k basi, která bývá dosti často důlkovitě prohloubená často řasnatě zvrásněná, na omak dosti měkká, 5—17 mm dlouhá, 4—13 mm široká a 3,5—13 mm vysoká, na stanovišti čistě bílá, později žlutavá, stářím skvrnatě hnědnoucí, hladká, pod lupou (a zvláště při 40 násob. zvětšení) místy, hlavně v záhybech, leskle hedvábitě vláknitá.

Peridie tenká (asi 0,2 mm), měkká a pouze po částech, špatně slupitelná, spletená prosenchymaticky z bezbarvých až žlutavých, sotva silnostěnných, přehrádkovaných, místy tenkých, místy opět nepoměrně tlustších (2,5—8 μ tl.) hyf.

Gleba měkce masitá, zprvu bělavá, pak bledě žlutá, konečně bledě hnědá s úzkými, prázdnými, labyrinticky vinutými komůrkami, chuti mírné, stuchle páchnoucí.

Basidie 29—38/6—8 μ, s 1 až 3 výtrusy.

Výtrusy 14,5—29/7—17 μ, dlouho bezbarvé, potom velmi bledě hnědožlutavé, i dospělé zcela hladké, velmi

[5]) Dr. Hollós: Magyarország földalatti gombái str. 91, 92, 94.

nestejného tvaru: skoro citronovitého až dlouze, zaobleně kopinatého, ba dokonce trojúhelníkového(!). Pouze u 4 plodnic (z celkového množství 44 exemplářů) vyskytovaly se pouze samé citronovité či kopinaté výtrusy, u ostatních byly přimíšeny také výtrusy trojhranné a to někdy téměř v poměru 1 : 1. Citronovité resp. kopinaté výtrusy jsou zpravidla bez papilly, jen velmi zřídka je horní konec trochu zúžen a tím jakoby papilla naznačena. Na basi mají stopečku 2 –5 μ dlouhou. (Udaná délka výtrusů je měřena včetně stopečky). Viděl jsem dokonce, že na dvojvýtrusné basidii byl jeden výtrus citronovitý a druhý trojhranný(!).

Vzhledem k nezvyklému (trojúhelníkovému) tvaru části výtrusů považuji houbu tuto za formu *Hymenogaster luteus* Vitt. — forma *trigonospora* m., neboť i při známé obrovské variabilitě výtrusů rodu Hymenogaster je trojúhelníkový tvar něčím zcela mimořádným.

Houba tato podobá se dosti *Hymenogaster vulgaris* Tul. jmenovitě také stuchlým zápachem, avšak trvale hladkými výtrusy se od ní liší. Hesse-ho popis *Hymenogaster luteus* Vitt. dosti dobře odpovídá, udává však výtrusy užší (7—9 μ). U mých hub byla obrovská variabilita výtrusů. Některé zcela odpovídaly Hesse-ho vyobrazení, jiné opět byly daleko širší. Charakteristické pro tuto houbu jsou trvale hladké a dlouho bezbarvé, teprve ve stáří žlutavé výtrusy.

Hymenogaster calosporus Tul., který také má hladké výtrusy a je makroskopicky velice podobný, liší se většími výtrusy (24 36 6 8 μ), které mimo to mají dlouhou, průsvitnou papillu.

Hymenogaster pallidus Berk. et Br. liší se glebou, která je sice zprvu také bledě žlutá, později však lvově žlutá a dále výtrusy, které mají velmi dlouhou papillu. (Délku výtrusů Hesse neudává. Píše jen, že jsou „velmi dlouhé").

Hymenogaster citrinus Vitt. liší se od počátku citronově žlutou glebou a papillatými výtrusy se zahnutou stopečkou.

Všechny ostatní druhy Hymenogasterů liší se vedle některých jiných znaků, již b r a d a v č i t ý m i či v r á s č i t ý m i výtrusy.

Nalezené exempláře *H. luteus* Vitt. rostly vesměs v husté spleti vláskových kořínků dubů a habrů a je nejvýš pravděpodobné, že s jedním z těchto stromů (po případě s oběma) žijí v symbiose. Bližší a častější pozorování snad v budoucnosti tuto otázku zodpoví.

Analysis in sermone latino: *Hymenogaster luteus* Vitt. forma *trigonospora* m. A typo solum sporis ex parte triangulis differt.

Jaroslav Horák:

Čirůvka topolová — Tricholoma populinum Lange.

Od roku 1941 pozoruji pozdě na podzim v katastru obce Vrdy (okres Čáslav) pod topoly kanadskými i černými ve značném množství čirůvku, jejíž určení se mi nepodařilo. Tuto čirůvku naše mykologická literatura neuvádí, není popsána ani v Rickenově „Blätterpilze" ani v monografii čirůvek od E. Nüesche. Zaslal jsem proto několik plodnic p. Dr. A. Pilátovi, který ji určil jako čirůvku topolovou (*Tricholoma populinum* Lange). Je opravdu podivné, že tato tak nápadná a velká houba ušla dosud pozornosti našich mykologů. Čirůvka topolová patří do okruhu *Tricholoma pessundatum* Fr. a *Tricholoma colussus* Fr., s nimiž má některé společné znaky.

Popis:

Klobouk středový až trochu excentrický, mírně vypouklý (asi jako u májovky), v mládí úzce podvinutý, i ve stáří s okrajem poněkud k třeni skloněným, hrbolatý, často tlakem sousedních jedinců deformovaný, masitý, až 15 cm široký. Pokožka hladká, matná, v stáří někdy u okraje jemně čeřitě popraskaná, do 2/3 klobouku slupitelná.

Barva: Uprostřed klobouku tmavší hněď, k okraji zbarvení bledší, světle hnědé, šedohnědé s odstínem masovým až pleťové. Místa tmavší a světlejší se navzájem prostupují, takže vzhled povrchu klobouku je rozmazaně skvrnitý.

Lupeny: Z mládí značně husté, až 12 mm široké, k okraji jen málo zúžené, u třeně zaoblené, dosti silné, u deformovaného klobouku nerovné a zprohýbané, často polehlé, bělavé až pleťové, ve stáří rezavě hnědnoucí, měkké, pružné, až ve stáří mírně lámavé, celokrajné, téměř volné.

Třeň: Až 10 cm dlouhý, až 50 mm široký, většinou zahnutý, na basi zpravidla napuchlý, nepravidelný, někdy do špičky vytažený, plný. Barva třeně bělavá, pomačkáním bledě rezavě hnědá, nebo nečistě hnědavá. Odění povrchu v mládí hladké, ve stáří často je třeň vločkovitě nebo vlásenitě přilehle tmavěji šupinatý.

Dužina: Masitá, pevná, tvrdá, bílá, mírně lesklá, někdy uprostřed třeně s vodnatými skvrnami, vláknitá, pod pokožkou klobouku často slabě zahnědlá, neobyčejně silně moučně vonná, při rozkousání poněkud stahující chuti a nahořklá.

Napadané výtrusy čistě bílé, pod mikroskopem bezbarvé, krátce elliptické, 6×4 μ, hladké, s kapkou tukovou.

Reakce dužniny: Zelenou skalicí nečistě žlutá, fenolem negativní.

Tricholoma populinum Lange. — Čirůvka topolová. Několik plodnic různě velikých. Zmenšeno o polovinu. Vrdy-Bučice: pod topolem kanadským v listopadu 1942 sbíral pan Horák. Sušené exempláře uloženy jsou ve sbírkách Národního musea v Praze. — Foto A. Pilát.

Čirůvka topolová objevuje se až pozdě na podzim a sice od druhé polovice října do polovice listopadu v neobyčejně bohatých „čarodějných kruzích" v trávě pod topoly *(Populus nigra, canadensis, Simonii).* Podhoubí šíří se v uzavřených kruzích kolem stromů až do obvodu korun, nebo i dosti daleko od stromu v dosahu kořenů. Někdy vytvoří se shluk plodnic těsně u kmene. Podhoubí patrně žije dosti hluboko v zemi. Čirůvka topolová vyrostla i letos (1947) v době katastrofálního sucha, kdy veškerá tráva byla jak spálená, jako jediná podzimní houba vůbec. Plodnice jsou v kruhu hustě nahloučeny a zemí a pískem polepeny. O bohatosti plodnic svědčí případ z roku 1944, kdy jich bylo sebráno ze 3 čarodějných kruhů 37 kg.

Tricholoma populinum Lange. — Čirůvka topolová. Dvě plodnice na polovinu zmenšené, které sbíral XI.-1942 pod topolem kanadským nedaleko vesnice Vrdy-Bučice pan Horák. Sušené exempláře jsou uloženy ve sbírkách Národního musea v Praze. — Foto A. Pilát.

Čirůvka topolová je jedlá.

Dodatek.

Na žádost pana J. Horáka připojuji k jeho článku několik poznámek a dvě fotografie plodnic, které mi v roce 1942 k určení zaslal.

Poměr čirůvky topolové *(Tricholoma populinum* Lange) k čirůvce znetvořené *(Tricholoma pessundatum* Fr.) není dosud zcela ujasněn. Původní Frieseova *Tricholoma pes-*

sundatum Fr. roste, jak autor výslovně praví, v borových lesích. Někteří pozdější autoři však připojují k této rase borové také rasu rostoucí pod topoly a obě rasy pokládají za jeden druh. Výslovně tak činí na př. Konrad a Maublanc v díle Icones selectae fungorum, t. 244, kteří píší, že *Tricholoma pessundatum* roste jak v borech, tak také pod topoly. Lundell a Nannfeldt vydali ve své exsiccátové sbírce: Fungi selecti exsiccati suecici praesertim upsalienses No. 317 pod jménem *Tricholoma pessundatum* Fr. plodnice, které sbírali nedaleko Uppsaly pod osikou *(Populus tremula).* Švédské plodnice shodují se s českými a dánskými, které známe pod jménem *Tricholoma populinum* Lange, dokonale.

Lange, který první oddělil topolovou rasu od *Tricholoma pessundatum* Fr. pod jménem *T. populinum* Lange tvrdí, že čirůvka topolová liší se od čirůvky znetvořené větší velikostí plodnic, statnějším třeněm, větší masitostí, světlejší barvou klobouku, který jest zbarven více v odstínu barvy masové a trochu většími a širšími výtrusy a ovšem také trsnatějším růstem plodnic.

R. Singer (Annales Mycologici, 41:78, 1943) rozeznává jednak borovou rasu jako *Tricholoma pessundatum* Fr., jednak rasu topolovou jako *T. populinum* Lange. Tato, jak udává, roste v Dánsku, Švédsku, Španělsku, Francii, ve Finsku, v Sibiři a také snad v Japonsku. Pokládá ji za identickou s *Agaricus stans* var. *campester* Fr. Vedle těchto dvou druhů rozeznává Singer ještě jeden evropský druh a sice *Tricholoma stans* Fr. v užším smyslu *(= Agaricus stans* var. *montanus* Fr. = *A. ustalis* f. *major).* Tento prý má menší výtrusy než 5 μ, klobouk bez kapičkovitých zrnek a jest prý jedovatý.

Ohledával jsem sušené exempláře obou druhů v herbáři Národního musea v Praze a zjistil jsem asi následující: rozlišovací znaky, které udává Lange, existují, jsou však velmi slabé, to jest rozdíly jsou malé a proto rozlišení obou druhů pouze na základě plodnic jest dosti obtížné. Sotva jde o dva samostatné druhy, spíše snad obě rasy mohli bychom pokládati za dvě plemena či slabé druhy (jordanony) a proto označuji je jako poddruhy. Výtrusy rasy borové, kterou označuji jako *Tricholoma pessundatum* Fr. subsp. *typicum,* naměřil jsem u exemplářů, které sbíral v borech u Čelákovic 19. X. 1941 pan V. Vacek na 4.5 5×2.7 3 μ. Výtrusy rasy topolové — *Tricholoma pessundatum* Fr. subsp. *populinum* Lange měří 5.5—6×3.5—4 μ.

Čirůvka znetvořená topolová — *Tricholoma pessundatum* Fr. subsp. *populinum* Lange jest, jak se zdá, u nás dosti rozšířena a snad jest dokonce hojnější, než rasa borová, *Tricholoma pessundatum* Fr. subsp. *typicum.* V herbáři Národního musea uloženy jsou jednak plodnice,

které sbíral u obce Vrdy p. Horák v listopadu 1942, dále zastoupen jest tento druh řadou exsiccátů, které sbírali ve Stromovce v Praze pánové Herink, Vytouš, Vrtátko a já. Ve Stromovce jest tato houba velice hojná pod topoly a objevuje se zde v množství každoročně. Roste nejčastěji pod topolem černým, ale také pod jinými druhy přichází. Zvláště v Polabí, kde jest množství černých topolů, jistě tato houba jest hojně rozšířena a řada dalších zpráv od našich čtenářů nás jistě dojde.

Dr. Albert Pilát.

Mirko Svrček:

Naše ohnivce. — Sarcoscypha.

Ohnivec zimní *(Sarcoscypha hyemalis* (Bernst.) Schroet. = *S. protracta* (Fr.) Sacc.), jehož obrázek dnes přinášíme, patří k oněm terčoplodým houbám vřeckatým *(Discomycetes)*, které jsou pozoruhodné svým časně jarním výskytem. Jeho dlouze stopkaté, kališkovité plodnice s nádherně šarlatově červeným theciem objevují se záhy na jaře, nejčastěji na ztrouchnivělých, částečně v zemi ukrytých větvích listnatých dřevin. V literatuře se někdy uvádí, že apothecia vyrůstají z podzemního, černého sklerocia, o čemž jiní autoři pochybují. Spíše se zdá, že za sklerocium byla považována silně již zetlelá a zčernalá větévka, z níž houba vyrůstala. Plodnice tohoto pěkného druhu jsou obyčejně hustě ve svazečcích nahloučené a dosti dlouho uzavřené, později se však rozevírají a bývají pak na okraji cípkatě roztrhané. Ohnivec zimní je ve středních Čechách dosti hojný. Roste pravidelně od poloviny března do konce dubna, vzácně ještě v květnu (tak 3. V. 1942 u Třebotova blíže Černošic). Kromě ohnivce zimního vyskytuje se u nás ještě 6 jiných druhů Sarcoscyph, z nichž uvedeme tři: *S. coccinea* (Jacq.) Cooke, *S. melastoma* Sow. a *S. saxicola* Henn. Prvý z nich, ohnivec šarlatový *(S. coccinea* (Jacq.) Cke.) je význačný široce miskovitou, dosti velikou (až 4 cm v průměru) plodnicí, přisedající krátkou a tlustou stopkou na zetlívající větévky listnáčů. Thecium je živě rumělkové barvy. V Čechách dává přednost spíše teplejším polohám a je mnohem vzácnější nežli ohnivec zimní. Objevuje se na jaře, řidčeji též na podzim (tak byl sbírán Ing. Havlenou na Doutnáči u Karlštejna 5. listopadu 1944).

Ohnivec černý *(Sarcoscypha melastoma* (Sow.) Cooke) je na rozdíl od předchozích, zářivě zbarvených druhů skoro celý černý. Jeho hluboce miskovité plodnice 1—2 cm v prům. jsou na basi jen krátce stopkatě zúžené a černě plstnaté, na zevní části, zvláště při okraji, jsou živě rezavě až cihlově červeně poprášené a vroubkované. The-

Sarcoscypha hyemalis Bernst. — Ohnivec zimní. Ve smrčině u Všenor nedaleko Prahy 27. IV. 1947 sbírala A. Pilátová. Trochu zvětšeno. — Foto A. Pilát.

cium je sytě černé, rovněž mycelium, které jako plst obaluje trouchnivé větévky nebo odumřelé části rostlin, z nichž plodnice, obyčejně pospolitě, vyrůstají. Je to houbička velice ozdobná a také celkem vzácná, i když na příklad v okolí Prahy bývá častěji nalézána. Podle mých zkušeností vytrvává na lokalitě řadu let. Tak ji sbírám každý rok v druhé polovině března nad Černošicemi na okraji boroviny, kde roste s oblibou na starých, v jehličí a mechu ukrytých prýtech ostružiníku. Vegetuje ze všech jarních ohnivců nejdéle, neboť jsem ji nalezl ještě 4. června 1944 u Mnichovic a společně s p. Vackem u Karlštejna 28. VI.

1942. Americký mykolog Seaver zařazuje tento ohnivec do rodu *Bulgaria*, s čímž možno sotva souhlasit.

K nejmenším druhům patří ohnivec letní (*S. saxicola* Henn. = *S. aestiva* Vel. Č. h. p. 874), dosahující velikosti nejvýše 1 cm. Pohárkovitá, později miskovitá apothecia zevně bíle plstnatá, jsou zbarvena na theciu oranžově červeně a jsou skoro vždy částečně ponořena v nízkých a hustých polštářích mechových, takže kratičká stopečka bývá sotva patrna. O. letní je skutečně letní diskomycet, rostoucí v písčité, nízkým mechem porostlé a ulehlé zemi na prosvětlených místech v lesích nebo na jejich okrajích. V červnu se s tímto drobným ohnivcem můžeme setkat u Prahy na příklad v Krčském lese. Makroskopicky se podobá několika jiným druhům (tak některým Humariím), takže jen mikroskopicky lze jej spolehlivě určit. Význačné jsou pro něj trvale hladké, zaobleně eliptické výtrusy s jediným nebo dvěma velkými tělísky.

MUDr. Jos. Herink:

Historie průzkumu nejedovatosti muchomůrky citronové.

Amanita citrina (Schaeff.) Pers. = *Am. mappa* (Fr. ex Batsch).

(L'histoire des recherches sur la non-toxicité de l'amanite citrine).

Naši praktičtí houbaři dnes již dobře znají muchomůrku citronovou. Proto se mohu omeziti jen na stručnou charakteristiku jejích vlastností.

Much. citronová je mezi muchomůrkami druhem střední velikosti, s kloboukem zprvu kulovitým, až vejčitým, v dospělosti ploše klenutým, bledě citronově žlutým. Jeho povrch je posázen různě početnými, bělavými až nahnědlými útržky, které jsou zbytky blanité plachetky, jež v mládí obaluje celou houbu. Třeň je válcovitý, dole prudce rozšířený v nápadně mohutnou kulovitou hlízu, která na své horní straně má ostrou hranu až nízký blanitý lem. Povrch celého třeně i tence blanitý prstenec jsou rovněž bledě citronově žluté. Lupeny bělavé, dužnina bílá, páchnoucí po shnilých bramborech. Roste od srpna do pozdního podzimu, nejraději v písčitých borovinách, hromadně a hojně. Je měnlivá pouze v barvě a poněkud i v uspořádání útržků plachetky na klobouku. Batschem popsaná forma se vyznačuje bledším kloboukem, zdobeným nahnědlými útržky, které jsou uspořádány ve větších skupinách. Much. citronová má také odrůdu ve všech částech čistě bílou (var. *alba* Price).

Ještě počátkem tohoto století byla much. citronová, popsaná po prvé v r. 1762, namnoze směšována se smrtelně jedovatou much. zelenou (*Amanita phalloides* (Fr. ex Vaill.) pod společným názvem *Amanita bulbosa* Bull. (český název: much. hliznatá). Tento název se ovšem hodil daleko lépe na much. citronovou.

Není proto divu, že neujasněnost v poměru k much. zelené se dlouho obrážela v názoru, že m. citronová je stejně jedovatá jako much. zelená. A pokud existovaly zprávy o pokusech s much. citronovou (Planchon 1883, Radais a Sartory 1912), potvrzovaly spíše její jedovatost. V literatuře pro praktické houbaře, naší i jiných národů, „strašila" much. citronová ještě do r. 1925 a později. Bylo zapotřebí úsilí celé řady mykologů, kteří nejrůznějším způsobem prokazovali její neškodnost, aby nakonec byla much. citronová prohlášena za neškodnou, ba dokonce za jedlou houbu.

Historie tohoto průzkumu je již dosti dlouhá.

1793 — Počíná se Pauletem, který much. citronovou popisuje pode jménem „bulbeux jaune et blanc (*Hypophyllum albo-citrinum*)". Vyzkoušel její účinky nejdříve na zvířatech. Pak požil sám jeden exemplář a pozoroval jen nepatrné kolikovité bolesti v břiše. Prohlásil proto houbu za daleko méně jedovatou, než je much. zelená („oronge verte").

1846 — F. Tonini jako prvý označil much. citronovou na svém chromo-litografickém vyobrazení jako nejedovatou, a to na základě svých pokusů.

1886 — sděluje A. Mougeot, že jeho známý, rovněž mykolog, viděl na trhu v Epinalu prodavačku hub, která nabízela ke koupi plodnice much. citronové ve směsi s much. slámožlutou (*Amanita gemmata* (Fr.) Gill. = *Amanita junquillea* Quél.). Přítel Dr. Mougeota, který v duchu tehdejších představ považoval much. citronovou za jedovatou, upozornil na to prodavačku. Setkal se však s živým odporem, který vyvrcholil tím, že prodavačka před ním pozřela celou syrovou plodnici much. citronové! Mougeot nenalézá při tehdejším stavu názorů jiného vysvětlení, než to, že někteří lidé jsou méně citliví k některým houbovým jedům.

1887 — sděluje L. Planchon, že obyvatelé jihofrancouzského pohoří Cévennes požívají much. citronovou, když ji před tím důkladně povařili. Později (1893) však pokusy na zvířatech prokazoval jedovatost much. citronové. Jak je z práce zřejmo, považoval much. citronovou za žlutou odrůdu much. zelené a pracoval tedy vlastně s much. zelenou.

1891 — uveřejnil R. Kobert první svou práci o pokusech s haemolytickým (t. j. červené krvinky rozrušujícím)

jedem much. zelené, který nazval „phallin“.[1]) Ale uvádí, že much. zelená ze severního Německa (podél Baltického moře) není pro člověka jedovatá. Je dnes jisto, že Kobert tehdy zaměňoval much. citronovou s much. zelenou. Později zjistil Kobert (jak sděluje R. Ferry) neškodnost *Ä. mappa.*

1893 — marně hledal Seibert Kobertův phallin v much. citronové. Zjišťuje, že požitá houba neškodí kočce, ale neodvažuje se označiti houbu za neškodnou také pro člověka.

1899 — konal Cordier pokusy, zda jedovaté houby ztrácejí svoji jedovatost sušením. Když byl zjistil nejedovatost sušené much. citronové, dal morčeti požíti 10 g čerstvé houby bez jakýchkoliv následků. Cordier rovněž nevyvodil z tohoto pokusu dalších důsledků.

1902 — C. Menier a V. Monnier konali pokusy na psech s houbou, kterou určili jako *Äm. mappa.* Dávali jim požívati houbu v množství až 10 g na 1 kg váhy, aniž se dostavily jakékoliv příznaky otravy. Usuzují z toho, že *Äm. mappa* se liší od *Äm. phalloides* nejen svými znaky tvarovými, nýbrž i svou nejedovatostí. Zato však dále považují za jedovatou *Äm. citrina.*

1903 — Fagault zkoušel jedovatost *Äm. citrina* rovněž na psech. Největší podané množství činilo 140 g. Pozoroval pouze nepatrné zažívací obtíže a zjišťuje nejedovatost této houby.

1904 — sděluje Steinworth, že much. zelená *(Äm. phalloides)* není v okolí Hannoveru jedovatá. Opět šlo zde o záměnu much. citronové s much. zelenou. Toto sdělení, jakož již zmíněné Kobertovo, vedlo pak k mylné představě, že se jedovatost much. zelené může měniti pod vlivem substrátu a klimatu.[2])

1909 — H. Schmidt a R. Ferry došli k názoru o neškodnosti much. citronové, když před tím R. Ferry připouštěl její jedovatost.

1911 — neshledává Američan W. W. Ford, známý badatel v toxikologii hub, v much. citronové žádný haemolytický jed a zjišťuje, že povařením mizí předpokládaná jedovatost much. citronové.

1915 — experimentuje Ital G. Ferri s *Äm. mappa* na psech, kočkách a holubech. Když se přesvědčil, že nevyvolává u nich příznaků otravy po požití ani po podkožní injekci vodního výtažku, požil sám bez obtíží 20 g čerstvé a 3 g sušené houby.

---

[1]) Kobertuv phallin není, jak bylo později zjištěno, příčinou jedovatosti much. zelené. Je totiž rozrušen teplotami nad 70°C a kyselinou solnou v žaludeční šťávě.

[2]) Je známo, že poměr obou jedovatých látek v much. červené (**Äm. muscaria**), t. j. muskarinu a myko-atropinu se mění v různých krajích.

1917-1919 — Smotlacha počíná pochybovati o jedovatosti much. citronové na základě svých pozorování z let 1912-13 a sdělení PhMr Stehlíka z r. 1918, že na trhu v Uherském Brodu prodávají much. citronovou pod názvem „modní žampion". Ve své brožuře „Jedovaté houby" (1. vyd. 1919) označuje však much. citronovou ještě za jedovatou.

1920 — A. Gauthier (a R. Maire) po svých zkušenostech v Alžíru vyslovují pochybnosti, že much. citronová je skutečně jedovatá.

1921 — počíná své široce založené pokusy Ital V. Pettinari se dvěma formami much. citronové *(Ä. citrina, Ä. mappa).* Nalézá v nich především haemolytický princip, který považuje za totožný s Fordovým amanitahaemolysinem. Se zřetelem na to, že se snadno ničí zahřátím, nemůže způsobit otravu. Potom koná pokusy s vodními, alkoholovými a éterovými výtažky z čerstvých i sušených hub na nejrůznějších živočiších, počínaje prvoky, korýši, rybami, ještěrkami, žabami a konče ssavci (myši, bílé krysy, králíci, kočky, psi). Když ve všech případech nezjistil nejmenších poruch, odhodlal se k pokusu na sobě samém. Požil 6 g sušené *Äm. citrina,* povařené v 1/2 l vody i s odvarem beze škody na zdraví a podobně i 6 g sušené *Äm. mappa.* Výsledky právě uvedených pokusů zveřejňuje Pettinari v květnu 1922 a lednu 1923.

1921 — vyslovuje Smotlacha (v Časopise čsl. houbařů 2:227) své přesvědčení o nejedovatosti much. citronové. Kromě svých starších pozorování se opírá také o úvahu, že se otravy s průběhem typickým pro much. zelenou přiházejí v Československu většinou v měsících červnu až v srpnu a ubývá jich na podzim, kdy právě nejvíce roste much. citronová. Rozpor mezi hojným výskytem much. citronové až do pozdního podzimu a nepatrným počtem otrav typu otravy much. zelenou v tomto období svědčí pro nejedovatost much. citronové.

1922 — v říjnu konali pokusy s much. citronovou dva francouzští autoři. M. Josserand dává požíti beze škody králíkovi směs 20 g much. citronové a 40 g brambor (povařených společně až do vypaření vody). V téže době koná pokusy s much. citronovou a její bílou odrůdou (var. *alba* Price) E. Chauvin. Vyzkoušev neškodnost vařené houby u kočky, požil sám nejprve malá množství, nakonec až 100 g vařené houby, aniž měl nejmenší potíže. Zjišťoval pak dále, zda houba není přece jen jedovatá za syrova. Pracoval zprvu s výtažky fysiologickým roztokem u morčat a psů a konečně požil sám 10—15 g syrové houby. Se zřetelem na to, že starší zprávy, které otřásaly správností tvrzení o jedovatosti much. citronové, byly málo známy, byla Chauvinova práce brána v pochybnost. Mangin a Sar-

tory upozorňovali na možnost, že množství jedu v houbě může kolísati pod vlivem substrátu, klimatu a ročního období. Namítali také, že může existovat návyk anebo naopak přecitlivělost, které mohou měnit reakci lidského organismu na požití předpokládaného jedu. A tak nezbylo Chauvinovi, než obhájit své pokusy (1924-1926). Poukázal na to, že smrtelná otrava, kterou domněle vyvolali Radais a Sartory (1911-1912) vstříknutím šťávy z much. citronové do břišní dutiny morčete, nebyla otrava houbou, nýbrž zánět pobřišnice a septikemie. Podobně usmrtil také Dujarric de la Rivière (1923) králíka injekcí šťávy z much. citronové do dutiny břišní. Převařená šťáva byla však za stejných okolností neškodná. E. Chauvin správně nepřikládá pokusům těchto autorů váhy. Jsou vlastně také vlastně jediné, které obhajují jedovatost much. citronové.

Správnost Chauvinových pokusů brzy potvrzují četní francouzští mykologové (V. Demange 1923, E. Martin-Sans 1924, Ch. Bernardin 1924).

1927 — sděluje Smotlacha (Časopis čsl. houbařů 7 : 2), že požil až 3/4 průměrně velikého klobouku much. citronové beze škody. Neudává, bohužel, rok tohoto pokusu, ale zdá se, že šlo nejspíše o rok 1926 nebo 1927. Později (ČČH 16 : 70, 1936) tvrdí Smotlacha, že much. citronovou jedl syrovou nebo v polévce již v letech 1917-1919. Toto tvrzení bude jistě mylné, protože do r. 1921 se Smotlacha nikde nezmiňuje o tom, že by byl jedovatost houby již vyzkoušel pokusem na sobě samém.

1933 — G. Dittrich konal souběžné pokusy s m. zelenou a m. citronovou (kterou označuje názvem *A. mappa)* na morčatech. Přidal do potravy prvému morčeti 4 g m. citronové. Zvíře zůstalo zdrávo. Naproti tomu u druhého morčete již 0,2 g m. zelené vyvolalo brzy příznaky otravy: zvíře nepřijímalo potravu, vrhlo, ztrácelo na váze. Nejhorší příznaky byly 5. dne po sežrání houby a teprve od 7. dne se stav opět zlepšil. Větší dávky vyvolaly otravu se smrtelným koncem. Dittrich zkoušel také účinek výtažku ze sušených plodnic m. zelené i citronové u žab. Výtažek prvého druhu vyvolal po injekci zpomalení srdečního tepu, výtažek druhého byl bez účinku. Výtažky ze šušené m. zelené způsobovaly rozpad červených krvinek králíčí krve, výtažky z m. citronové nikoliv.

1937 — E. Ulbrich jako prvý z autorů německých označuje ve své knize pro praktické houbaře much. citronovou (kterou označuje jménem *A. mappa)* za neškodnou. K tomuto názoru dospěl (jak podrobněji vysvětluje až v r. 1944) samostatně tím, že nejprve se dověděl o prodeji této houby na trhu, aniž kupec utrpěl otravu. Potom vyzkoušel houbu sám.

1943 — uveřejnil své průzkumy o toxikologii *Am. mappa* dánský autor N. F. Buchwald. Zjistil úplnou neškod-

nost houby, ale požívání much. citronové brání podle něho nepříjemná chuť po shnilých bramborech, která úpravou nemizí. Protože Ford neshledal v much. citronové haemolytický jed, kdežto Pettinari ano, revidoval Buchwald jejich nálezy. Zjistil, že *Am. mappa* přece jen obsahuje haemolytickou látku, ale velmi slabou (50. až 100. díl účinnosti haemolysinu z much. zelené). Ničí se snadno sušením (již při 40° C mizí haemolytický účinek za 24 hodiny).

Z uvedeného je zřejmo, že much. citronová obsahuje nanejvýš slabý haemolytický jed, ale v tak malém množství, že houba je prakticky za syrova a tím spíše po usušení anebo po vaření neškodná. K požívání, zvláště ve větším množství, se nehodí pro nepříjemný pach a chuť.

Dalším důvodem proti tomu, aby much. citronová byla doporučována ke sběru, je přece jen její jistá podobnost s prudce jedovatou much. zelenou. Zvláště méně zkušení houbaři by mohli much. citronovou zaměnit s much. zelenou. Někteří autoři doporučují proto, aby much. citronové bylo ponecháno znamení jedovatosti. Při pokročilé znalosti hub v naší republice nepovažuji za nutné jíti tak daleko. Postačí, ohodnotíme-li praktický význam much. citronové označením za nejedlou — neškodnou (nejedovatou).

MUDr. Jiří Kubička:

Mycena strobilicola Favre et Kühner — helmovka šiškomilná v ČSR.

(Mycena strobilicola Favre et Kühner en Tchécoslovaquie.)

Od roku 1942 jsem několikrát sbíral na jaře v okolí Poříčka u Českého Šternberka na Sázavě a později též na Slovensku zajímavou Mycenu, která byla zpočátku považována za *Myc. galericulata.* Později byla Dr. Herinkem určena jako *Mycena vernalis* v. Post apud Lundell. Protože z ČSR dosud nebyla hlášena, uvedu její popis.

Historie: Lundell líčí její objev takto: Poprvé ji sbíral švédský mykolog Hampus v. Post v Kungsparken 7. IV. 1882. Vyobrazil ji s krátkým popisem v poznámkách, které dosud nebyly uveřejněny, pojmenoval ji jménem *M. vernalis* a uložil v alkoholu v bot. museu v Upsale. Poté ji sbíral za několik desítiletí Romell, který ji poznal jako druh již popsaný a určený Postem, ale považoval ji nejprve za odrůdu *M. galericulata.* Od r. 1931 do r. 1936 byla několikrát sbírána švédskými mykology, zejména S. Lundellem, který uveřejnil její popis pod Postovým názvem *Mycena vernalis* v práci Three undescribed vernal agarics (Svensk Botanisk Tidskrift 31 : 187, 1937). Nezávisle na

Mycena strobilicola Favre et Kühner. Čeřenice — osada Poříčko u Čes. Šternberka na Sázavě, 18. IV. 1943 et 16. IV. 1944 (2 exempláře na šišce), leg. Dr. Jiří Kubička. Herb. Dr. Herink No. 29/43 et 53/44. Foto Dr. Herink.

něm ji popsali Favre a Kühner v r. 1938 v Kühnerově monografii rodu *Mycena* pod názvem *Mycena strobilicola.* Vzhledem k tomu, že Lundellův popis byl s lat. diagnosou uveřejněn o rok dříve, měl by prioritu, kdyby byl nepopsal v r. 1920 v Českých houbách Velenovský jiný druh pod názvem *M. vernalis.* Přestože tento druh není dosud prozkoumán, ačkoliv Cejp ve své Revisi udává jeho opětovný nález (Singer — Syst. d. Agar. III.: 141, 1943 a Kühner přejímají pouze popisy Vel. a Cejpa), zůstává název *M. vernalis* Vel. platný. Proto pro naši houbu je nutno používati názvu *M. strobilicola.*

P o p i s: Klobouk kuželovitý, v mládí k okraji zalomený, někdy s lehce vyvýšeným tupým vrcholem, 1—3 cm

šir., okraj přesahuje lupeny až o 1 mm. Povrch klobouku je hladký. Pokožka klobouku dobře slupitelná, za vlhka hlínově hnědá nebo šedohnědá, k okraji světlejší, lesklá, kluzká, za sucha světle plavá se stříbřitým hedvábným leskem, pod lupou jemně vláknitá. Dužnina klobouku velmi tenká, na řezu bílá.

Lupeny v počtu 26—32, mezi dvěma je 3—5 kratších lupénků. Okrajová hrana jde od okr. klobouku nejprve skoro vodorovně, pak mírným obloukem šikmo vzhůru a připojuje se malým zoubkem ke třeni. Ostří pod lupou rovné, plocha lupenů hladká. Barva u mladších kusů bílá až bělavě šedá, u starých nebo u dospělých po utržení růžová. Některé lameluly mají ostří břichatější, takže přečnívají ostří lupenů. Lupénky jsou ukončeny protaženě. Třeň 4—10 cm dl., 2—3 mm tl., válcovitý, k basi lehce zúžený, hladký, lysý a lesklý, dutý, snadno lámavý, pod lupeny bledý, doleji světle hlínově hnědý, na basi porostlý bílými chloupky.

Vlastnosti chemické: Pach za čerstva skoro žádný, po utržení více méně nitrosní po kys. dusičné, stejně jako u *Myc. alcalina* Fr. a *Hygrophorus nitratus* (Pers.) Fr. Chuť lehce řetkvičkovitá. Duž. klob., lup., jakož i spory dávají v Melzerově tekutině zřetelnou amyloidní reakci. Dle Dr. Herinka s guajakovou tct. a fenolem nereaguje.

Znaky mikroskopické: Výtrusy 7—9/4—5(6) μ, eliptické, někdy asymetricky eliptické. Basidie tetrasporické 24—30/5—6,5 μ. Cystidy na ploše i ostří 25—60/8—15 μ, široce vřetenovité nebo kyjovité.

Variabilita: V liter. popisuje Kühner, že jsou 2 odrůdy, jedna s lupeny růžovými, u druhé zůstávají trvale našedlé. U nás pozorovány jen exempláře s lup. růžovými od počátku nebo později. Dále Kühner popisuje formu bisporickou. U slovenských exemplářů jsem pozoroval hrbol klob. značně ostrý.

Životní podmínky: U nás jsem tento druh nalezl časně z jara ve starých smrkových lesích se silnou vrstvou humusu na tlejících, hlavně zahrabaných, šiškách smrků. Obyčejně 1, někdy 2, vzácně 4 exempl. na jedné šišce. Sbíral jsem ji dosud na těchto lokalitách: 1.) Poříčko na Sázavě 2. V. 42 — 2 ex., 22. V. 42 — 6 ex.,. 18. VI. 43 — 6 ex., 10. IV. 44 — 2 ex. a 16. IV. 44 — 5 exemplářů. Tato lokalita ve výši asi 300 m odpovídá svými podmínkami i jinými nálezy hub podhorské poloze ve výši asi 800 m. Roste zde ve společnosti hlavně penízovky jedlé — *Collybia conigena*, (Pers.) Fr., jíž se velikostí kloboučku i barvou vzdáleně podobá a pro tuto podobnost se snadno přehlédne. Dále zde v téže době roste masečník kulovitý *(Sarcosoma globosum* Schmiedel), destice chřapáčová *(Discina ancilis* [Pers.] Bres.) a kalichovka zvonečková *(Xeromphalina cam-*

panella [Batsch] Fr.) v I. veget. periodě. 2) Slovensko, Vys. Tatry, obec St. Smokovec pod Obrovským vodopádem ve výši 1350 m na hranici lesa a kosodřeviny, 19. V. 1946 — 3 exempl. V okolí mimo smrků též limba *(Pinus cembra)* a kleč *(Pinus pumilio)*. Mimo ČSR řada lokalit ve Švédsku v Upplandii (podle Lundella). Podle tohoto autora, roste ve Švédsku na šiškách jedlových. Kühner uvádí z Francie, že je obecná ve vysokých polohách kolem 1.000—1.400 m, zejména v Centr. Alpách a v Juře. Favre ji sbíral ve Vys. Savojsku (Voirons) ve stovkách exemplářů.

Praktický význam: Pro drobnost bezvýznamná. Favre uvádí, že je jedlá.

Podobnost: Jak v cizině, tak i u nás byla zprvu určována jako *Mycena galericulata* — helmovka zajahavá, jíž se podobá snad jedině růžovými lupeny. *Mycena strobilicola* je dobře charakterisována již svým výskytem na šiškách v časném jaru, zbarvenými lupeny bez anastomos, nitrosním pachem a lehkou řetkvičkovitou chutí. Z ostatních helmovek, vonících po kyselině dusičné, nepřichází v úvahu *M. pachyderma* Küh. rostoucí však na kůře vrb, již pro svou drobnost. *M. capillaripes* Peck s. Smith roste na jehličí borovic a má společně s *M. flavipes* Quél. se žlutým třeněm pach jenom po utržení nitrosní, později pak řetkvičkovitý. Helmovky *M. avenacea* Fr. var. *roseofusca* (= *aetites* Vel.), *albidolilacea* Kühner et Maire, *viridimarginata* Karsten, *rubromarginata* Fr. a *luteoalcalina* Sing. mají ostří lupenů zbarvena jinak, než plochu. *M. alcalina* (Fr?) s. Schr. a *M. metata* (Fr?) s. Schröt. (= *leptocephala* [Pers.] s. Ricken, Vel.) mají rýhované klobouky na rozdíl od našeho druhu, kde je klobouk hladký.

Exsikáty: Herbarium Mycol. Dr. Herink, č. 29/43, č. 53/44 a č. 1347/46.

Popis této zajímavé helmovky uvádím zejména proto, že jsem přesvědčen o jejím větším rozšíření u nás, zvláště v hornatých polohách. Není však vyloučeno, že bude nalezena i v nížinných humusových lesích, jaké jsou na na př. v záhořanském a bojovském údolí v okolí Prahy.

Dr. Albert Pilát:

Sclerotium Aegerita Hoffm. a Peniophora Aegerita (Hoffm.) v. H. et L.

Zajímavá tato houba, která náleží mezi kornatcovité — *Corticiaceae* a jest hojně rozšířená v celé Evropě, ale většinou jen v tak zvaném aegeritovém stadiu. Ve stadiu basidiosporovém jest velmi vzácná a dosud byla jen několikráte pozorována. V r. 1947 podařilo se panu Svrčkovi nalézti na Křivoklátsku v údolí potoka Klí-

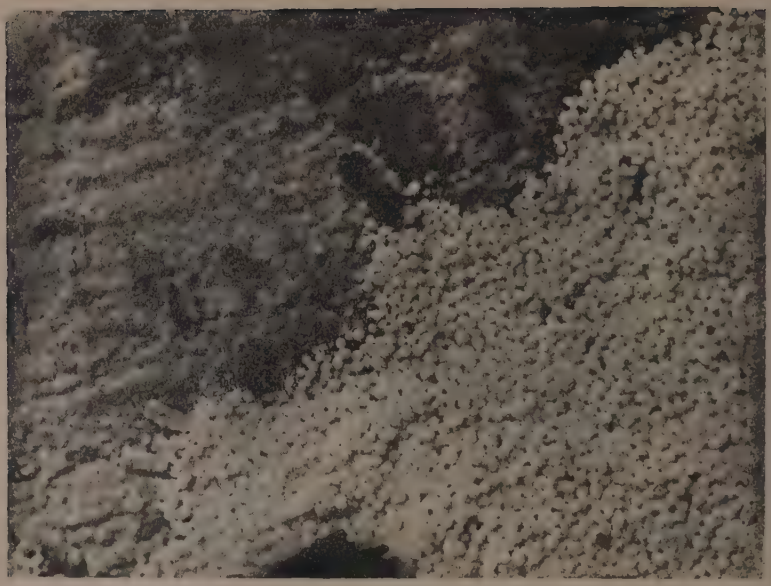

Peniophora Aegerita (Hoffm.) v. H. et L. Vlevo peniophorové stadium, vpravo bělostné kuličky stadia aegeritového, Údolí Klíčavy na Křivoklátsku, na trouchnivém dřevě olše na břehu Pilského rybníka sbíral M. Svrček, 26.-XI.-1947. Asi 10x zvětšeno. — Foto Ä. Pilát.

čavy na břehu Pilského rybníka (26. XI. 1947) na trouchnivých dřevech olše tento zajímavý houbový organismus, a to jak ve stadiu aegeritovém, tak peniophorovém a s přechody mezi nimi. Z bohatého tohoto materiálu zhotovil jsem za živa dva značně zvětšené snímky, na nichž jest celkový charakter této zajímavé houby patrný. Nápadné jsou bělostné, malé kuličky stadia aegeritového a vedle nich souvislý našedlý povlak stadia peniophorového, na němž sem tam vidíme náběhy k hrbolkům, což jest počáteční stadium „aegerity".

Aegeritové stadium, které bylo již Hoffmannem popsáno jako *Sclerotium Aegerita,* jest u nás velice hojné. Na trouchnivém dřevě ve vlhku ležícím, hlavně na nahromaděných trouchnivějících větévkách stromů listnatých, nejčastěji na vrbách, olších nebo bucích, nalézáme tyto drobné, bělostné kuličky, které ve velkém množství pohromadě pokrývají často i dosti velké plochy. Trouchnivé dřevo vypadá, jako by bylo posypáno krupicí, neboť kuličky jsou skoro volné, a jen slabě jsou se substrátem spojeny, takže lze je snadno setříti. Jest to tedy zjev značně nápadný a není divu, že povšimli si jej i starší mykologové, kteří dokonce popsali jej pod několika jmény. Nejstarší jest Hoffmanův název *Sclerotium Aegerita,* dále De

Peniophora Aegerita (Hoffm.) v. H. et L. Basidiosporická plodní forma přechází ve stadium aegeritové. Na trouchnivém dřevě olšovém na břehu rybníka Pilského u údolí Klíčavy na Křivoklátsku, 26.-XI.-1947 sbíral M. Svrček. Asi 10x zvětšeno. — Foto A. Pilát.

Candolle označil tuto houbu jménem *Sclerotium album*, Corda popisuje ji pod jménem *Crocysporium Aegerita*, Bonorden jako *Crocysporium torulosum* a Preuss jako *Crocysporium album*. Dlouho bylo mykologům nejasné, kam vlastně tato houba patří, — čemuž nelze se ani diviti, neboť aegeritové kuličky nevykazují ani nejmenší stopy po nějakých výtrusech. Byla proto kladena na různá místa v systému, nejčastěji mezi Fungi imperfecti.

Teprve Fuckel vystoupil s názorem, že *Sclerotium Aegerita* náleží jako konidiové stadium ke *Corticium lacteum*. Pozorování Fuckelovo bylo sice správné, špatně však určil houbu, v níž přechází „Aegerita". Basidiosporické plodnice totiž nejsou totožné s kornatcem mléčným — *Corticium lacteum*, nýbrž jsou druhem jiným, samostatným, který mimo to chová v hymeniu nápadné cystidy a proto nepatří do rodu *Corticium*, nýbrž do příbuzného rodu *Peniophora*.

Tento objev podařil se teprve Hoehnelovi a Litschauerovi, kteří ve Vídeňském Lese nalezli krásné plodnice tohoto druhu, kde Aegerita přecházela v Peniophoru. Dokonale tento zjev popsali a vyobrazili v Sitzungsber. Akad. Wien, 1907, p. 810–815. Později byla tato houba nalezena několikráte ve Francii Bourdotem a Galzinem.

Krásné exempláře, které donesl pan Svrček z Křivoklátska, pohnuly mne k tomu, že jsem prostudoval je i důkladně mikroskopicky. Na řezech jsem se přesvědčil, že pozorování Hoehnela a Litschauera jsou naprosto správná. Ze svých poznámek otiskuji kreslený schematický řez tímto zajímavým organismem, z něhož mikroskopické poměry jsou dobře patrné.

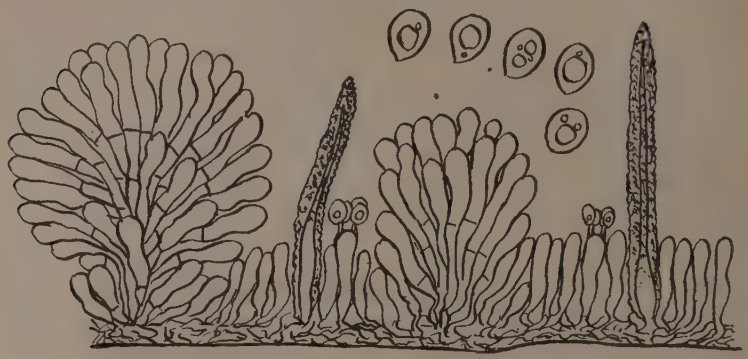

Peniophora Aegerita (Hoffm.) v. H. et L. Schematický řez plodnicí. Mezi rouškem tvořeným z basidií a cystid vznikají hymenální hlízky ze zvětšených, neplodných basidií, které se zvětšují v kuličky. Tyto kuličky byly dříve označovány jako Sclerotium Aegerita Hoffm. — A. Pilát ad nat. del.

Basidiosporické plodní stadium *(Peniophora Aegerita* [Hoffm.] v. H. et L.) tvoří na trouchnivém dřevě sotva patrný povlak, který jeví se jako špinavě žlutavě-bělavý nádech, na okraji zvolna se ztrácející. Velice tenké tyto plodnice tvořeny jsou prakticky jen rouškem, složeným z basidií, které spojeny jsou se substrátem jen docela nepatrnou vrstvičkou hyf. Mezi basidiemi vyčnívají mnohem větší, tlustostěnné a drsně inkrustované cystidy, které basidie přečnívají. Jejich blány jsou dosti křehké a proto se snadno ulamují. Jsou úzce kuželovitě-válcovité, na konci přišpičatělé, 50-70x7—12 μ. Na basidích vznikají po čtyřech výtrusy široce vejčité, 5—8.5x5—6.3 μ. jež mívají obyčejně jednu či i několik menších kapek tukových. Hyfy, jež spojují rouško se substrátem, jsou bezbarvé, asi 6 μ tlusté, obyčejně s přezkami nad přehrádkami. Místy tvoří se v hymeniu kuličkovité zauzliny, které složeny jsou z větších, neplodných basidií, které mívají několik přehrádek. Na konci jsou nezřídka hlavatě zaškrcené. Na jiných partiích rouška, nebo i bez přítomnosti rouška výtrusurodného, vzrůstají tyto základní hlízečky a přetvoří se v bělostné, malé kuličky, které jsou mezi sebou skoro volné, a hymeniem z plodných basidií nejsouce spojeny, lpí na substrátu jen velice lehce. Tyto „aegeritové" ku-

ličky jsou tedy vlastně rouškové hlízky čili hymeniální bulbilly, jak tento zjev bývá obyčejně v literatuře označován. Bourdot poznamenává, že normální hymenium této houby může se změniti ve vlhku v tyto bulbilly během jednoho dne.

Tyto rouškové hlízky slouží asi k rozmnožování a, jak se zdá, snášejí snadněji vyschnutí, než jiné hyfy této houby. Zajímavé jest také to, že na sousedních basidiových buňkách „aegerity", které se dotýkají, dochází k anastomosám, to jest na místě dotyku resorbuje se blána a obsahy obou sousedních buněk spolu komunikují.

František Šmarda:

Lepiota prominens Viv. — bedla vyniklá, staronový druh naší mykologické literatury.

Na podzim na trávnících lesních louček a travnatých svazích lesních okrajů nacházíme elegantní, štíhlou, vysokou bedlu s cecíčkovitě vyniklým temenem, barvou připomínající bedlu vysokou. Že se nejedná o druh vzácný, přesvědčíme se nahlédnutím do houbařské literatury neb časopisů, kde se s ní dosti často setkáváme. Hůře je to s jejím pojmenováním.

Velenovský v Českých houbách na str. 207 ji popisuje jako bedlu útlou — *Lepiota gracilenta* Krhz., rovněž tak Ricken v Blätterpilze (tf. 85, fig. 1) a Beneš v časopise Mykologia (roč. VII, str. 127, 1930). Velenovský ji dobře charakterisuje špičatým, dlouhým, temně hnědým zobanem na temeni klobouku. Beneš mluví o velmi vyniklém, dlouhém, prsní bradavku nebo struk připomínajícím hrbu. Velenovský popisuje dužinu červenající, Barla (Les champignons d. Alpes maritimes pl. 11, fig. 4.) zobrazuje dužinu dřeně na řezu červenající, v textu však mluví o dužině bílé. Ostatní autoři tohoto znaku neuvádějí. Najdeme-li si popis a vyobrazení *Lepiota gracilenta* u autora druhu Krombholze (Abbild. u. Beschreib. d. essb., schädlichen u. verdächtigen Schwämme, tab. 24, f. 13—14, Heft IV., p. 8—9, 1831—49) shledáváme, že naše „cecíčkatá" bedla má s Krombholzovou *Lepiota gracilenta* velmi málo společného, jak patrno z připojené kopie vyobrazení a popisu. Krombholz charakterisuje *Agaricus gracilentus* jako druh činící přechod od bedly hrbolaté — *Lepiota mastoidea* Fr. k bedle vysoké — *Lepiota procera* Scop., s kloboukem na temeni hrbolatým, bledě špinavým, pokožkou jemně roztrhanou bez zřetelných šupin, lupeny s odstínem do zelena, dužinou bílou. Velenovský později vystihl, že Rickenova L. gracilenta jest zcela něco

1 2 3

Obr. 1. **Lepiota mastoidea** Kr. — bedla hrbolatá. Kopie dle Krombholze. Kreslil Kv. Müller.

Obr. 2. **Lepiota prominens** Viv. — bedla vyniklá. Kopie dle Barly (Champignons des Alpes maritimes, pl. 11., fig. 7—8, 1889. — Kreslil Kv. Müller.

Obr. 3. **Lepiota gracilenta** Krhz. — bedla útlá. Kopie dle Krombholze (Abbildungen u. Beschreib. d. essbaren, schädlichen u. verdächtigen Schwämme, Taf. 24, Fig. 13—14.) — Kreslil Kv. Müller.

jiného a nazval ji *Lepiota Rickenii* Vel. (Novitates myc. p. 47, 1939).

Tím nebyla pro mně záležitost tohoto druhu vyřízena. Zaslal jsem svoje exciccaty Dr. Herinkovi a pátral v literatuře. Ve francouzském díle Barlově (Les champ. d. Alpes marit., pl. 11, fig. 6—8, 1888) jsem našel svoji houbu přesně (až na detail prstenu) vyobrazenu pod názvem *Lepiota prominens* Viv. („...mamelon très développé et prominent..."). Friesův popis *Lepiota prominens* Viv. (Hym. eur. p. 30, 1874) hodí se též na naší houbu: Pileo carnoso, e sphaerico expanso, umbone maxime prominente, squamis in centro imbricatis, ceterum et in stipite sparsis, ochraceis... Vidím tudíž v bedle něžné — *Lepiota gracilenta* s. Ricken, Velenovský a bedle Rickenově Vel. bedlu, pro kterou navrhuji české jméno bedla vyniklá *Lepiota prominens* Viv.

Lepiota prominens (Viv.) Fries Hym. eur. p. 30, 1874. Barla: Champig. d. Alpes marit., pl. 11, fig. 5—8, p. 22, 1889. Non *Lepiota prominens* Velenovský: Čes. houby p. 205, vyobrazení v čas. Mykologia, Praha. — *Lepiota gracilenta* Ricken, Blätterpilze, taf. 85, 1915. Michael-Schulz, Führ. f. Pilzfr.. II., 117, 1926. Beneš, Mykologia VII., 126, 1930. — *Lepiota excoriata* Fr., sbsp. *mastoidea* Fr., Konrad-Maublanc, Icon. sel. fung., pl. 10., 1924—1930.. — *Lepiota Rickenii* Velenovský, Novit. mycol., p. 47, 1939. Klobouk 6—8 cm široký, ploše zaobleně sklenutý, na temeni s masivním, ostře cecíčkovitě vyniklým hrbolem. Pokožka na temeni osmahle hnědá, celistvá, dále k obvodu se trhá v hnědě okrové šupiny na bledě okrovém podkladu, k okraji šupiny mizí, samotný okraj vlnitý, bílý. Třeň štíhlý, často smáčklý, dvakrát delší průměru klobouku, dutý, dole hlízovitý, pokrytý světle hnědě okrovými šupinkami, jinak v světlejším odstínu barvy klobouku. Prsten volný, celokrajný, na vnějším okraji slabě dřípatý (Barla vyobrazuje prsten silně dřípatě roztřepený). Lupeny bílé, husté, od třeně odsedlé. Dužina bílá, neměnlivá. Spory vejčité, na basi přišpičatělé 13—16×8 μ. Sbíral jsem v září, listopadu na Tišnovsku.

Mohla by býti zaměněna s *Lepiota mastoidea* Fr. (bedla hrbolatá), která má rovněž ostře cecíčkatě vyniklé temeno, ale je bílá a malá (Fries, Hym. eur. p. 30, 1874). Velmi příbuzná *Lepiota excoriata* Schaef. má tupěji hrbolaté temeno klobouku, světlejší barvu, pokožka se trhá při okraji v celistvé vláknité šupiny a třeň je kratší, rovný průměru klobouku.

Mykologické drobnosti.

Křemenáč smrkových lesů. Zpráva MUDra J. Kubičky v České Mykologii o výskytu křemenáče v horských smrkových lesích Nízkých Tater, potvrzuje též moji zkušenost, že křemenáče rostou i ve smrkových lesích. Sbíral jsem v srpnu 1945 více kusů křemenáčů v jehličí čistě smrkového lesa podhorského stáří 60 roků u obce Rovné bl. Nového Města na Mor. ve výši 600 m. Jednalo se o *Boletus rufescens* (Secr.) Konr. v pojetí Konrad-Maublanc (Icones selectae fungorum pl. 408), který má klobouk žlutě oranžový, šupiny na třeni od počátku černé a dužinu na řezu nabíhající do červena. Konrad-Maublanc jej udávají ve Francii z lesů listnatých a především pod jedlemi, Michael (Führer f. Pilzfreude I, 1939, no. 101) mimo jiné též z lesů smrkových. Fr. Šmarda.

Neobvyklý substrát hřibu hnědého (Boletus badius Fr.). — Hřib hnědý je stálým průvodcem borových lesů na podkladě žulovém nebo křemičito-písčitém. Vyskytuje se však také ve starých lesích smrkových, pokud je tam podklad nevápenitý. Tak na př. charakteristický je pro písčité borové lesy u Klánovic, Čelákovic a Staré Boleslavi, kde je nejhojnějším hřibem vůbec. Rovněž dosti hojně vyskytuje se u Říčan (ve smrčinách). Půdám vápenitým se však, pokud jsem mohl pozorovati, úzkostlivě vyhýbá. Nenajdeme jej na př. nikdy na vápenitých půdách u Srbska, Karlštejna, Roblína atd. U Černošic pak vyskytuje se jen v těch partiích, kde není vápenitého podkladu, jemuž se zde vyhýbá stejně nápadně jako na př. borůvka a nebo vřes. Z tohoto důvodu hledal jsem jej více než 15 let marně veŽdánském lese na Moravě, kde třetihorní podklad (ždánské pískovce) je značně vápnem bohatý. Smířil jsem se již s názorem, že v této krajině nevyskytuje se vůbec. Jaké bylo tedy mé překvapení, když jsem 18. června 1943 nalezl v čisté dubině u Žarošic na dubovém pařezu(!) 2 exempláře tohoto hřibu! Vysvětloval jsem si to tak, že plodnice hřibu, tím že vyrostly na pařezovém humusu, vyhnuly se dotyku s vápenitou půdou. Proč však nevyrostly na pařezech borových nebo smrkových, kterých je v tamnější krajině sice méně než listnatých, ale přece jen dostatek? Tuto otázku si vysvětliti nemohu. Nalezené hříbky byly naprosto stejného vzhledu jako typické hřiby hnědé, jak je znám na př. z lesů klánovických atd. Nelišily se vůbec ničím. Nejedná se tedy ani o nějakou varietu, ba ani ne o formu hřibu hnědého!

Václav Vacek.

Švýcarské obrazové dílo o houbách. Velice krásné obrazové dílo o houbách vydal právě „Svaz švýcarských mykologických spolků" pod názvem „Schweizer Pilztafeln". Dílo toto jest tištěno s textem německým a souběžné vydání s textem francouzským. Ve třech dílech menšího (kapesního) formátu na krásných barevných tabulích vyobrazeno jest 200 nejrozšířenějších druhů jedlých a jedovatých hub. Barevné tabule, dokonale technicky provedené dle originálů akad. malíře H. Walty-ho, jsou krásné, názorné a věrné, takže tato kniha náleží k nejdokonalejším obrazovým dílům houbařským vůbec. Cena vydání německého i francouzského jest stejná a vzhledem k dokonalosti tisku a jakosti papíru velice levná. Všecky 3 díly dohromady stojí i s poštovným 250.— Kčs. Kdo by se o toto švýcarské houbařské dílo zajímal, nechť se závazně přihlásí u jednatele Čsl. mykologického klubu, p. I. Charváta, Praha II, Krakovská 1. Dr. A. Pilát.

Poradenská činnost Čsl. Mykol. klubu.

V rámci floristického a systematického průzkumu mykoflory čsl. republiky zorganisoval Čsl. Mykol. klub poradenskou činnost svých specialistů a vyzývá všechny členy, kteří se zabývají studiem a určováním hub (a to i začátečníky), aby se hojně obraceli na tyto specialisty. Umožní tak sobě i jim prohloubení svých znalostí a přispějí k průzkumu flory v naší vlasti. Jsou to pánové:

Prof. Dr. K. Cejp, Praha II, Benátská 2. (všechny parasitické houby, mikromycety, zejména Phycomycety).

MUDr. Josef Herink, Praha XIX, - Vokovice, Na dlouhém lánu 338. (Všechny houby lupenaté a hřibovité, zvláště pak rody bedla-Lepiota, hník-Coprinus, kruchava-Psathyra, vláknice-Inocybe, náramkovitka-Armillaria, pečárka-Psalliota).

MUDr. Jiří Kubička, Praha XVIII., Nad Octárnou č. 5. (Helmovky-Mycena).

RNC Karel Kult, Praha VII, Strojnická 9. (Veškeré šťavnatky-Hygrophorus a plžatky-Limacium).

Václav Melzer, Domažlice, Dvořákova 236. (Holubinky-Russula).

Dr. A. Pilát, Praha XIX, Zahradní 44, bot. odd. Nár. Musea. (Všechny houby, zvláště chorošovité-Polyporaceae a všechny pavučince-Cortinarius).

Ing. Zd. Schaefer, Dolní Polubný 781. (Ryzce-Lactarius).

RNst. Mirko Svrček, Praha XIV, Ul. Pražských 1109/2. (Všechny kustřebky-Discomycetes).

Jan Šimr, řed. měšť. školy, Třebívlice, o. Roudnice n. L. (Všechny břichatky-Gasteromycetes).

Fr. Šmarda, odb. učitel, Kuřim u Brna 453. (Všechny břichatky-Gasteromycetes).

Václav Vacek, Praha XII, Pribinova 25. (Všechny kustřebky-Discomycetes a veškeré houby podzemní).

Rudolf Veselý, řed. škol v. v., Soběslav. (Všechny břichatky-Gasteromycetes, všechny pavučince-Cortinarius, muchomůrky-Amanita).

Několik pokynů k zasílání hub:

a) **zasílání čerstvých hub.** K zásilce vybírejte podle možnosti pouze plodnice dobře vyvinuté, v různém stupni vývoje, neporušené (zvláště bez odříznutí spodní části tř.), nečervivé a nezasažené plísní. Plodnice umístěte do lepenkové nebo lépe kovové krabičky vhodných rozměrů a upevněte vložkami ze smačkaného a navlhčeného hedvábného papíru nebo z vlhkého čistého mechu. K zásilce přiložíte lístek s označením místa a data nálezu, jména nálezce, vlastnostech naleziště (druh lesa a pod.). Zasíláte-li více druhů najednou bez přibližného určení, musíte každý druh vhodně označiti (číslicemi, vlastním názvem a pod.).

b) **Zasílání sušených hub.** Takto je nutno zasílati rychle zasychající drobné houby (helmovky, kalichovky atd. nebo houby rychle se rozplývající (hníky-Coprinus) nebo červivějící (holubinky-Russula). K rozboru je nutno dle možnosti zachytiti výtrusný prach na bílý papír (důležité zvláště u holubinek, hníků, kruchav) a přiložiti co nejpodrobnější popis čerstvé houby.

ČSL. MYKOLOGICKÝ KLUB V PRAZE II.,

Benátská 2. (Botan. ústav Karlovy univ.).
Sekretariát: Praha II., Krakovská 1. Telefon 311-31.

Staňte se naším členem!

Členský příspěvek činí ročně Kčs 20.—, zápisné Kčs 10·—. Členské přihlášky a příspěvky přijímá jednatel I. Charvát, Praha II, Krakovská 1. Tel. 311-31.

Členy, kteří dosud nevyrovnali členský příspěvek za kalendářní rok 1947, prosíme o zapravení.

Navštěvujte přednáškové kursy ČMK pořádané každé pondělí od 19 do 21 hod. v přednáškovém sále botanického ústavu Karlovy university v Praze II., Benátská 2. Stanice el. dr. čís. 14, (botanická zahrada). Výklad a demonstrace důležitých jedlých a jedovatých hub pro praktické houbaře a začátečníky od 19 do 20 hod., přednáška pro pokročilé od 20 do 21 hod. Oznámení přednášek v denním tisku. Dotazy na telefon 311-31. Při přednášce se též určují donesené houby.

Houbařské vycházky ČMK s odborným školením praktických houbařů se konají každou neděli do blízkého i vzdáleného okolí Prahy. Dobrou obuv a jídlo s sebou. Oznámení vycházek v denním tisku ke konci týdne a v houbařských skřínkách ČMK. Telefonické dotazy na čís. 311-31.

Bezplatná houbařská poradna ČMK v Praze II, Krakovská 1 (I. Charvát) určuje veškeré houby. K poštovním zásilkám z venkova (jako vzorek bez ceny) přiložte kor. lístek se svojí přesnou adresou, kde uvedte datum, naleziště, druh stromů, event. chuť a vůni za syrova atd.

Stálá výstavka čerstvých hub v Praze II., Krakovská 1.

Novinky v literatuře. Dr. Alb. Pilát: Evropské druhy houževnatců (Lentinus Fr.). 31 fot. snímků. Cena Kčs 60·—.
Prof. Jos. Velenovský: Novitates mycologicae novissimae. Kčs 150·—.
R. Veselý: Československé houby, II. díl. Kčs 60·—.

Zpráva spolková: Prosíme odběratele časopisu, kteří jsou členy čsl. mykolog. klubu, aby současně s předplatným zaslali člen. příspěvek Kčs 20·— na rok 1948.

Valná hromada čsl. mykologického klubu bude se konati dne 29. března t. r. v pondělí o 19. hod. v posluchárně botan. ústavu v Praze II., Benátská 2, s programem podle stanov. Po valné hromadě koná se obvyklá přednáška.

Z redakce: Další číslo vyjde 15. května t. r. s časovým článkem o smržích od Dr. J. Herinka.

Získávejte nové členy a odběratele našeho časopisu!

Vydává Čsl. mykologický klub, Praha II. Benátská 2. Administrace: Praha-II, Krakovská 1, Tel. 311-31. Redakce: Praha XIX, Zahradní 44. Tel. 71053. Vychází 4× ročně. Předplatné ročně Kčs 60·—. Novinová sazba povolena ředit. pošt a telegrafů pod čís. I A Gre. 2372 OB 1947, ze dne 7. července 1947. — Dohlédací pošt. úřad Praha 25. — Tiskem Otakara Štivína, Praha II.